

זכרון עולם

האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד

**מרת
ורדה שניצר**

ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ח' ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

**מאורות
הדף היומי**

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

ר' משה שניצר

ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת בכורות כ"ג-כ"ט ♦ ידים ד', ח' - עוקצין א', ד'

גליון מס' 1429

בס"ד, ל' תשרי תשפ"ז

השבוע בגליון

♦ תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות

♦ עד יבוא ויורה צדק לכם

♦ הכרעה מכח החכמה מתקבלת, מכח הנבואה אינה מתקבלת

♦ שתי צורות לאלוהו הנביא

♦ תלישת הנוצות בשבת מעוף מבושל

♦ דלעת שבושלה בעודה מחוברת לאדמה

♦ זיהוי בית הקברות העתיק ביוק שבאנגליה

♦ בית הקברות רוקן מן השלדים העתיקים

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אמר רבי אליעזר

לפני שנים אחדות חולק בהיכלי הישיבות הקדושות, ספר תורני ושמו "אמר רבי אליעזר". המוציא לאור של הספר כותב בהקדמה את השתלשלות האירועים, כיצד ספר זה יצא לאור, והדברים מדהימים:

איש יהודי היה בפנזה שעל גדות הוולגה, ושמו רבי אליעזר ורבלאו. תלמיד חכם היה האיש וירא את ה'. אי אפשי לומר ירא את ה' מרבים, משום שלנין, סטאלין, ויתר מרעין בישין ימח שמם, מנעו מן הרבים לירא את ה' ואף מלהכירו. לפיכך, ירא היה את ה' בלבו ובנפשו, בכל מאודו.

עדין נפש היה רבי אליעזר. מעולם לא בא בטרוניה על הבריות. מעודו לא עלה בלבו שמץ כעס על פלוני או על אלמוני, יהיו מעשיהם ואורחותיהם אשר יהיו. שלוהו ורועו קנו להם שביטה על פניו, עד שהפך למעין אי נודד של שלווה.

חלוקת מזון במשורה, שכנים שיכורים, הצרת צעדים על כל שעל, ועוד כהנה וכהנה מתלאות המשטר הסובייטי, לא היה בהם כדי לערער את שלווה נפשו. רגוע היה

דף כד/א עד יבא ויורה צדק לכם

תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות

כל לומדי הגמרא מכירים את המילה "תיקו", שפירושה: יעמוד. חכמי התלמוד השתמשו בביטוי זה כאשר הם נקלעו לשאלה שאין עליה תשובה, וכוונת הדברים היא, שהנושא שבו לא הגיעו להכרעה - יעמוד, שאין אנו יודעים להכריע בו (המגיה ל"ערוך"). המהרש"ל (ב"ק פ"א סי' ה') כותב, כי כאשר הגמרא סותמת דיון ב"תיקו", פירושו של דבר, שלאיש אין סמכות להכריע בדבר, עד שהסנהדרין ישוב ויתכונן והם יכריעו בספק. דורשי רשומות דרשו, כי "תיקו" ראשי תיבות **תשבי יתרץ קושיות ובעיות**. מקורו של רמז זה, בספר הקנה ובספרים קדומים נוספים (עי' תוי"ט סוף עדויות, "אגרת הטיול" לאחי המהר"ל חלק הדרוש אות ת, ו"מראית העין" לחיד"א יבמות צו/א).

עד יבוא ויורה צדק לכם: בסוגייתנו נמצא מקור מפורש לכוחו של תשבי, הלא הוא אליהו הנביא, לפשוט ולהכריע ספיקות, ליישב ולתרץ קושיות. גמרתנו קובעת כי רחל שחזיר קטן כרוך אחריה ומבקש לינוק הימנה, פטורה בעתיד מן הבכורה, שכן, אנו תולים שהיא שהמליטה את בעל החיים הלזה שצורת חזיר לו. ברם, החזיר אסור באכילה, אף על פי שוולדות הבהמה הטהורה מותרים באכילה, תהא צורתם אשר תהא, שכן, אין די בגילויי קשר אם-יונק אלו, כדי לקבוע באופן וודאי שהחזיר הוא בנה של הפרה. כלומר, העובדה כי האם מניקה בעל חיים קטון, מעידה על כך שהיא המליטה לאחרונה, אך אנו חוששים, שמא היא המליטה טלה, ולאחר שהוא אבד לה, היא אימצה את החזיר. לפיכך, אומרת הגמרא: "ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם". רש"י מפרש (ד"ה "עד"), "עד שיבא אליהו ויורה אם מותר או אסור".

לעילוי נשמת

הר"ר **שמעון יסלזון** ז"ל בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשון תשנ"ו

וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה בת ר' אריה פורכיהימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **יהושע וייסנר** ז"ל

ב"ר חיים צבי ז"ל

נלב"ע ב' בחשון תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ידידנו

הר"ר **זאב סלומון** ומשפ' שיחיו בני ברק

זעילוי נשמת

מרת **נאוה בראל** ע"ה

ב"ר חיים ז"ל

נלב"ע ל' בתשרי תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **חיה רחל וינברג** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע כ"ט בתשרי תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו

הר"ר **מנחם וינברג** ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד מונדרר** ז"ל ב"ר יחזקאל ז"ל

נלב"ע ג' בחשון תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

דא עקא, שבמקום אחר (שבת קח/א ד"ה "מאי אם"), רש"י קובע לגבי אליהו הנביא, כי "היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא"! האם אנו ניצבים בפני סתירה בולטת ברש"י, שאין לנו אלא להיפרד הימנה בתמיהה?

רבים הם גדולי הדורות שדנו בכוחו של אליהו הנביא, שיתגלה במהרה אמן, לפשוט ספיקות ולהכריע באיבעיות.

הכרעה מכח החכמה מתקבלת, מכח הנבואה אינה מתקבלת: החיד"א ("ברכי יוסף" סי' ל"ב) מבהיר, כי מבשר הגאולה, נביא ה', אשר "במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד", אינו יכול להכריע בשאלות מעין אלו, שכן, "לא בשמים היא". אולם, אליהו הנביא, מלבד היותו נביא, היה חכם מחכמי ישראל, והוא חוליה בשושלת מוסרי התורה מיני משה רבינו (רמב"ם בהקדמה ליד החזקה, שקיבל מרבו אחיה השילוני), ולכשיבוא אליהו ויפשוט הלכה או ספק, מכח חכמתו, בדעת תורה, ולא מכח נבואתו וידיעתו באופנים ושרפי הקודש, או אז, ודאי שניתן לסמוך עליו. לפיכך, כאשר הוא פוסק הלכה מכח נבואתו, אין להכריע על פיו, אך כאשר הוא פוסק הלכה מכח תורתו, יש להכריע על פיו.

שתי צורות לאליהו הנביא: ואילו ה"חתם סופר" זצ"ל מתייחס גם הוא לדברים, לא לפני שהוא מקשה, הלא הגמרא מעידה (עירובין מג/ב), כי אליהו הנביא לא יבוא לבשרנו על הגאולה ביום השבת, שאינו יכול לדלג מעיר לעיר, שאיסור שבת הוא, איסור תחומין, ובכל זאת, כל מוהל מכריז בשעת הברית, "אליהו הנביא, עמוד על ימיני לסמכני", גם בברית הנערכת בשבת. לפיכך הוא מבאר, כי יש להבדיל בין אליהו הנביא לאליהו החכם. פעמים שאליהו הנביא מתגלה בצורה רוחנית בלבד, ועיתים שהוא מתגלה בצורתו הגופנית [עיי"ש מה שביאר בעניין זה]. כאשר הוא מופיע בצורתו הגופנית, הוא מקפיד על איסורים, בהם איסור תחומין ופסיקותיו מתקבלות, אך בעודו מתגלה בצורתו הרוחנית בלבד, הכרעותיו אינן מתקבלות.

אכן, קיימות מספר הלכות שנפסקו על ידי אליהו הנביא, כגון, הוראתו כי גויים אינם מטמאים (בבא מציעא קיד/ב), ועוד, והן התקבלו להלכה [לדעת הרמב"ם הל' טומאה פ"א הל' יג], משום שבשעה שפסק אותן, הוא התגלה בגופו (שו"ת "חתם סופר" ח"ו סי' צ"ח ותורת משה על התורה מהדורה תליתא על הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה").

אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי: אף בשמותיו ניתן למצוא סימוכין לכך שיתפרד בעתיד את השאלות שהתעוררו, ששלושה שמות לו, לאליהו הנביא, עבור שלשת תפקידיו השונים. **אליהו הנביא:** זהו שמו כמבשר הגאולה, כנאמר (מלאכי ג/כג) "הנה אנוכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום השם הגדול והנורא". **אליהו התשבי:** זהו שמו כמשיב עם ישראל בתשובה, כנאמר (מלאכי ג/כד) "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". **אליהו הגלעדי:** על שמו אליהו הגלעדי נאמר: "מתושבי גלעד, מיושבי לשכת הגזית, ואין גלעד אלא בית המקדש" (ילקוט שמעוני מלכים א' רמז ר"ח), היינו: הכינוי גלעדי אינו על שם מקום מגוריו, אלא הוא מרמז על ישיבתו בלשכת הגזית שבבית המקדש. בלשכת הגזית ישבו חכמי ישראל, הסנהדרין, ופתרו את כל השאלות והספיקות שהובאו להכרעתם. אליהו הגלעדי. במהרה יבוא אלינו (הגרמ"מ שפירא שליט"א, ראש ישיבת ראשית חכמה, קובץ בית אהרן וישראל ק"ב).

פולמוס הסמיכה ואליהו הנביא: מעניין לציין, כי אחת הטענות לגבי פולמוס הסמיכה המפורסם היתה, כי אם לא ניתן לקבל סמיכה, אלא ממי שהוסמך מפי משה רבינו איש אחר איש, כיצד יוסמכו חכמי ישראל טרם בוא משיח צדקנו? (עיי' עירובין מג/ב).

אליהו הנביא יבוא ויסמכנו, השיב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ("תומים" ח"מ א' ס"ק ב') בפשטות. הרי הוא מעולם לא מת, והוא הוסמך על ידי רבותיו, והוא יסמוך את חכמי ישראל... [ועיי' חידושי מרן ר"ז הלוי עה"ת, פנחס, ובס' "ברכת כהן" עה"ת, שם].

דף כה/א שאני כנף דהיינו אורחיה

תלישת הנוצות בשבת מעוף מבושל

"הן דבר מצוי ונוגע באחד מאבות מלאכה בשבת החמורה מאוד מאוד ושכיח בשעתיה בבשר עוף מבושל שעודנו עליו נוצות קטנות שאסור לתלוש אותו והוא אב מלאכה... כפי שמובא במסכת בכורות... לכן באתי כמזכיר למי ששכוח אצלו לבל יהיה קל בעיניו כי בדבר קל חלילה יכנוס כמחללי שבתות" ("זית רענן" סי' א').

הגאון רבי משה יהודה לייב מקוטנא זצ"ל, פותח את ספרו "זית רענן" בשלש עשרה הערות שלדעתו היו נחוצות לבני דורו, ואחת מאזהרותיו נושאת בחובה הוראה, לבלתי תלוש בשבת את הנוצות שנותרו על עור חלקי העוף העומד לאכילה, שהעושה כן עובר על מלאכת "גוזז", שהיא אחת משלושים ותשע מלאכות שאסורות מדאורייתא. מקור איסור זה, קובע הגאון, מסוגייתנו.

האיש, שלוו ונינוח. מקדיש את ימיו ואת לילותיו ליוצר נשמתו. השלטונות יצרו בוקה ומבולקה מתוך מגמה לערער את בטחונו האיש של האזרח ולהפכו לצייתן וממושם. אך רבי אליעזר היה צייתן מאז ומעולם, לא היה צורך בייסורים אלו כדי להכניע את רוחו. אך על דבר אחד חרה אפו ולא שקטה רוחו.

רבי אליעזר היה גאון בתורה. בצעירותו למד בקלם, אצל רבי דניאל, ושם נסמך להוראה. בן ליהודי פשוט היה, והוא וחמשת אחיו היו תלמידי חכמים מופלגים. "החפץ חיים" זצ"ל בירך את אביו אשר הסכים לסכן את נפשו כדי להשיג עזרה ללומדי תורה, כי כל בניו יהיו תלמידי חכמים. והם היו.

בימי מלחמת העולם השנייה, נמלט וברח רבי אליעזר, התגלגל ובא לעיר פנוה שבברית המועצות, ולמרות צוק העיתים, הצליח להשיג אוצר עצום שלא יסולא בפז. ש"ס שכן בביתו, ולו הייתם שואלים אותו איזה ש"ס היה משיב בגאווה, ש"ס שלם, כרך אחד לא חסר! על כך היתה גאוותו. אשרו הרקיע שחקים, כאשר הצליח להשיג רמב"ם מעושן. מיא משמע רמב"ם מעושן?

יום אחד היה רבי אליעזר מהלך ברחוב העיר ומהרהר בלימוד, כשלפתע הבחין באדון העומד ומעלה עשן מתוך אותיות עבריות. נשמתו כמעט פרחת הימנו בשעה שהתקרב אל הברגש ונוכח, כי הלה מעשן סיגריות תוצרת עצמית, כמנהג הימים ההם, והנייר המשמש לו לגלגול הטבק, אינו אלא "כסף משנה".

- **זאת** מניין לך, הצביע רבי אליעזר באצבע רועדת על הסיגריה העשנה.

יש לי בביתי כרכים שלמים של ניירות, השיב הלה. רבי אליעזר נחפז לאן שנחפז, חזר עם מצלצלים רבים מידי מכדי שבעל הרמב"ם המועמד לעישון רח"ל, יעמוד בפיתוי. מי אז, שכן הרמב"ם שחלקים שונים משוליו היו גזורים בקפדנות, לצידו של הש"ס ולרבי אליעזר באה המנוחה.

לא ממש.

מני אז יש לו ש"ס ורמב"ם, אבל תורה הוא לומד בדד עם הזמן הוא חש כי החידושים שבמחנה עומדים לפקוע החוצה. אין עם מי לדבר עליהם, לא היתה לו נפש חיה לשוח עמה, לספר לה. אני מרגיש, אמר פעם, כמו אדם רעב ששלחו אותו למסעדה ותחבושת עקנית על פיו. על כך, לא שכח להם, לרשעים, ולא סלח להם, לאורוים. אמת, אונס רחמנא פטריה, אך מה יש לו מאונס זה ומפטור זה, אם חיים אין לו. חיים שיש בהם תורה, מערכות אדירות נערמו במחנהו זו על גבי זו, המתינו בתורן להשאג מפיו בקול אדירים, אל מול קהל של מאות לומדים, עשרות, נוחא, אפילו אחד, אך גם זה לא הופיע משום מקום. בודד. לבד.

עיתים היה נועץ את עיניו בדלת ומייחל כי אי מי יפוק, יתפרץ, יתבוס על השולחן וישאל בעיניים כלות, "ר' לייזר, כיצד אתם מיישבים את הרמב"ם הקשה בטומאת תהום? הרי לפי...". והוא יקום, יקפוץ, ישאג ויענה, יסביר ויחזור, יפרש וינתח, ישאל וישיב. יקשה ויפרק, כפי שהוא יודע, עד שהרמב"ם יאה בהיר כ"מודה אני לפניך". אך איש לא בא, אדם לא שאל, נפש לא התעניינה. חלומות באספמיה.

כך חלפו להן השנים. אי שם ברחבי המדינה העצומה, ישב יהודי בודד ומבוגר, הגה בתורה יומם וליל. עד שיום אחד.

יום אחד נתבקש רבי אליעזר לסייע בסידור גט כריתות במוסקוה העיר הגדולה. מהלך היה בה קדורנית, בעיר השוממה לאלוקים, שלחלוות של תורה אין בה, ולפתע, הוא קלט נצנוץ עין זהיר ומהיר של שני אנשים צעירים לימים שצעדו מולו. הוא הפנה את ראשו באיטיות לאחור, השניים סובבו גם הם את ראשם, ואט אט התקרבו זה אל זה.

הם היו אברכים צעירים מעבר לים, שליחים של ארגון יהודי אשר ביקש לסייע לאחים שמאחורי מסך הברזל. הוא לא היה מסוגל להתאפק. "מה אתם לומדים? אחים! איזו מסכת אתם לומדים, אימרו נא. מהר". "סוכה", השיבו, מסכת סוכה. מיד הרים את קולו בהתרגשות, נופף בשני אגודליו באוויר, כמבקש לדחוס ברגע אחד את כל שהחסיר בעשרות השנים שחלפו, "נו, אז מה הדין...".

"רבי אליעזר", הרגיעוהו השניים בחשש, לא ברחוב, פן יבולע לנו. הבה נפנה לדירתנו, ונשוחח, גם שם, לא בקולות רמים מידי.

הם הלכו והוא קיפץ, לא היה מסוגל ללכת. מה הדין, נו, מה דינו של אדם שישב בסוכה, ולפתע... ואחר כך... הרי לפי... אינכם יודעים? נו, אומר לכם. זה הרי כל כך קל, כבר שלושים שנה אני ממתין לומר זאת לנפש יהודית שאזניים של תורה לה. הוא צחק ובכה. שתק ודיבר. החלום התגשם.

רבי אליעזר השיל מעליו את קליפת הזקנה והצעיר באחת. הקלה היא בעיניכם, שיעור של תורה בלב מוסקוה, מי פילל ומי מילל. מרץ נעורים סחרר את ישותו, ובו במקום נקבע, כי אחת לשבוע הוא יבוא הנה, למוסקוה, למסור שיעור תורני. רבונו של עולם, אמחייה.

לפני שנפרדו ממנו השניים, לחש אחד מהם באזניו, כי בעזרת ה' יכסו את הוצאות נסיעותיו בכל שבוע מביתו בפנזה למוסקוה. אך הוא נעלב. באמת שנעלב. חיכיתי לכם, שלושים, ארבעים שנה, ועכשיו תשלמו לי כסף?

זכה רבי אליעזר למסור את שיעוריו אלו, שכה ייחל להם, ובמשך תקופה ארוכה, בכל שבוע נסע מביתו למוסקוה הלך ושוב. שש עשרה שעות נסיעה כל צד!!!

הנשמה היהודית, מי יוכל לה. **רבי** אליעזר הגשים בערוב ימיו את שאיפתו להרביץ תורה, אך הוא לא האריך ימים אחר כך. ב"ב תמוז תשמ"ט, נסתלק לבית עולמו.

אחד מתלמידיו עלה לארץ ישראל, זכה להוציא ספר חידושי תורה, ובראשו הוא הדפיס חידוש תורה בודד שנותר לו מרבו רבי אליעזר ורבלאו זצ"ל. הוא קרא את הספר "אמר רבי אליעזר" על שם מורו ורבו, וחילקו בישיבות ובבתי המדרשות, לעילוי נשמתו של האיש המופלא.

איני מסוגל להמנע מלחשוב, כיצד היה רבי אליעזר מגיב, לו היינו מבקשים ממנו להעניק מוסר השכל לספור חיוו, לבטח היה מנצל בחפץ לב את הזדמנות חיוו, ופונה בקול גדול אל כל מי שקרא את אשר התגולל עליו ועל השתקווקתו העצומה לתורה, והיה מבקש, מתחנן: אנא, יהודי, עשה למען נשמתך, קבע עיתים לתורה. אין דבר יותר טוב מזה **נוח** בשלום על משכבך רבי אליעזר, שבחיך ובמותך קידשת שם שמים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. mendelson@meorot.co.il 03-570-67-93 דוא"ל: 03-570-67-93

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כד/א עד יבא ויורה צדק לכם **תשבי**

הגמרא מסיימת דיון הלכתי שלא הוכרע, ומורה כי יש להחמיר עד שיבוא אליהו הנביא וילמדנו את הדין. כתוב בספר זכר חיל:

מדוע מקובלנו לומר "תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות", כראשי תיבות של המילה 'יתקו'? הרי ראוי היה לומר 'איקו' - אליהו יתרץ קושיות ואיבעיות!! אולם, רמז הוא - תשבי הוא ראשי תיבות של המלים תורה ש"ס בבלי ירושלמי...

דף כח/ב הלכה חמורך טרפון

הלך החמור שבי

מסופר במשנה שרבי טרפון הטרף בהמה שלא כדין, והוא אמר: "הלכה חמורך טרפון". כלומר, שעליו למכור את חמורו ולפצות בדמיו את בעל הבהמה. רמז יש כאן, אמר הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל, תלמיד חכם נמשל לחמור; "יששכר חמור גרם" (ראה רש"י בראשית מט/ד), מכיוון שמצא כי טעה בדיון, התאונן על כך שהסתלק ממנו תואר תלמיד חכם, "הלכה חמורך טרפון"..." (מעיינה של משנה)

דף כט/א מה אני בחנם

הרב והרופא

סיפור מעניין מספר הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל בספרו "שערי ראובן".

למדנו בגמרא, כי אסור לעבוד בבכור בהמה, ולגזוז את צמרו. גמרתנו מציינת, כי השוחט את הבכור, רשאי לתלוש בידיו את הצמר ממקום השחיטה, שכן, התורה אסרה על גזיזה, והסרת הצמר בצורה זו נחשבת תלישה ולא כגזיזה, משום שאין זו הדרך לגזוז את הצמר. הגמרא מציינת מיד, כי לא הרי הכבש כהרי העוף. את צמרו של הכבש נוהגים לגזוז ולא לתלוש, ולפיכך, התולשו אינו עובר על איסור גוזז, הן לגבי בכור, והן ביום השבת [בשבת ובי"ט מותר משום שזו עשיית מלאכה "כלאחר יד", אך רבנן אסרו בשבת ולא ביום טוב שהרי זה צורך אוכל נפש. עיי' רמב"ן, וברא"ש ס' ה' שחולק ע"ד]. ברם, את נוצות העופות נוהגים להסיר בתלישה, לא בגזיזה, ולפיכך התולש ביום טוב או בשבת נוצת עוף, עובר על איסור "גוזז" וכך נפסק להלכה (רמב"ם הל' שבת פ"ט הל' ז).

האם תלישת נוצות מעוף חי בלבד אסורה, או גם תלישת נוצות מעוף מת אסורה. הרמב"ן, הרא"ש והמאירי (שבת עד/ב בשם רש"י) מורים, כי תלישת נוצות מעוף מת, אסורה, ומכאן בסיס ויסוד להוראתו של בעל ה"זית רענן", כי אין לתלוש בשבת את הנוצות שנותרו על העוף המבושל המונח לפנינו.

הנוצות אינן מהודקות אל העוף: אלא, שעלינו לבדוק היטב, אם אין הבדל בין עוף שאינו מבושל לעוף שכבר בושל. אחת הסברות לחלק בין עוף שאינו מבושל לעוף מבושל היא, כי על ידי הבישול הנוצות כבר אינן מהודקות אל העור כפי שהיו בתחילה, וממילא יתכן, שהתולש את הנוצה אינו נחשב כמי שתולשה ממקום גידולה (עיי' שו"ת "יביע אומר" ח"ה או"ח ס' ל"ד, בשם "חדות יהושע").

דלעת שבושלה בעודה מחוברת לאדמה: הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל ("מנחת פתים" על יו"ד, בשירי מנחה דנ"ד ע"א), נתן דעתו על סברה זו, אך הוא מצא ראיה מעניינת מאד מן הירושלמי, כי אין בה ממש. בירושלמי נאמר (ע"פ פ"ג הל' ו'), כי אדם שהוצע לו מאכל מקורי, דלעת מבושלת שעדיין מחוברת אל האדמה, אינו רשאי לאכול ממנה בשבת, משום שבכך הוא יעבור על מלאכת קוצר, שקוצר את הדלעת המחוברת לאדמה. הרי לנו, כי בישול המאכל אינו גורם לכך שנתייחס אל חלקיו הנימוחים כבלתי מאוחדים, אלא הכל נותר מקשה אחת. אסור לנגוס בדלעת המבושלת משום שהיא עדיין מחוברת לקרקע, וכמו כן, אסור לתלוש נוצה מעוף מבושל, מפני שעדיין הנוצה מחוברת אליו. הוי אומר, חיבור שנימוח, אינו נחשב כתלוש.

ברם, עדיין לא תם הנידון. חילוק רב וגדול יש בין שני המקרים, ממשך רבי מאיר אריק. הדלעת שבה אנו עוסקים, מחוברת אל מקורה, אל שורשה החי, הנטוע באדמה. לפיכך, הדעת נותנת כי תלישת הדלעת המחוברת אל שורשה החי, מלאכת קוצר היא. שסוף סוף נקצר פרי מן האדמה. לא כן, במקרה דנן, שמקור הגידול והגידול התבשלו יחדיו ונפרדו זה מזה [ועיי"ש שלא נשאר בחילוק זה. אולם, ביב"א שם, הוכיח מה"דבר אברהם", שנקט חילוק זה].

ראוי לציין, כי כמה מהאחרונים פסקו להחמיר בזה, אך הגאון רבי חיים נאה זצ"ל ("קצות השולחן" סי' קמ"ג ס"א) והגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" ח"ד סי' ע"ד אות ט') הורו, כי חיבור הנוצות אל העור כה רופף, עד שאין זה נחשב מלאכת גוזז. זאת ועוד, איש אינו זקוק לנוצות כה קצרות, ואף זו סיבה לכך שמלאכת גוזז אין כאן, ואין כל איסור בכך. עדיין יש לדון אם מלאכת בורר יש כאן, אך כפי שמותר לקלף תפוז מקליפתו, כך מותר לנשל עוף מנוצותיו, לצורך אכילה [ועיי' ב"אגרות משה" שם, שאם יכול לפלוט את הנוצות מפיו בעת האכילה, מוטב. ואם אינו יכול, יטלן סמוך לאכילתו].

דף כה/ב הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא

זיהוי בית הקברות העתיק ביורק שבאנגליה

נידון מעניין מאד מופיע בספר "בירורי הלכה גבעת שאול".

זה למעלה משמונה מאות שנה שיהודים אינם מתגוררים בעיר יורק שבאנגליה. היהודים שהתגוררו בה בעבר סבלו קשות מידי הגויים, עד הסיום הטראגי, כאשר מאות יהודים נמלטו אל מצודת קליפורד והתבצרו בה. בשעה שהם נוכחו לדעת, כי ההמון המוסת קרב ובא, הם בחרו "למות איש ביד אחיו מאשר לנטוש את אמונתם", כנוסח המצמרר המופיע על שלט המוצב למרגלות המצודה המשוחזרת. צירוף מקרים מעניין, הוביל את היהודים לחטט ולחפש ביורק, בארכיוניה ובתולדותיה.

בית הקברות רוקן מן השלדים העתיקים: הכל החל כאשר לפני כשלושים שנה, אברך בשם הרב ישראל חיים לוין, ירד בתחנת הרכבת ביורק, כדי לעבור לקרון רכבת אחר, והוא ביקש לנצל את זמן ההמתנה עד יציאת הרכבת, לתפילה על ציון קברם של בעלי התוספות. פקיד המודיעין המקומי, שנוכח באדם המתעניין בקברות עתיקים, לחש לאוזנו, כי במקום מסויים בעיר נחשף

בית קברות יהודי עתיק ומאות שלדיו הוצאו ואוכסנו באוניברסיטה הגדולה של יורק. חיש מהר פנה הרב לוין אל המקום, וניצב בפני מגרש מגודר, ועליו שלט המודיע על עבודות בניה להכשרת מגרש חניה. לא פחות ולא יותר.

מיד נכנס אל האוניברסיטה, ובתושיה לא מבוטלת הציג את עצמו כ"חוקר המשפט היהודי" המתעניין בחפירות. לאחר שעה קלה ישב מולו הפרופסור האחראי על החקירות, ושכנעו בתום לב כי מדובר בבית קברות יהודי... מזועזע ונסער חזר האברך לגייססה, הזעיק את רבני העיר שעירבו את גדולי הפוסקים, והכל ישבו על המדוכה, האם אכן מדובר בבית קברות יהודי.

התברר, כי צורת הקבורה היתה לכיון צפון, בעוד מנהג היהודים להקבר לכיוון מזרח, ירושלים עיר הקודש, כרמז לתחיית המתים. ברם, כנגד זה הוצגה תמונה של קברו של המהר"ם מרוטנבורג, שגם כן נקבר שלא לצד מזרח. העובדה שעליה לא היה כל עוררין היא, כי ביורק אכן היה בית קברות יהודי. בשטר מכירה עתיק בן שמונה מאות שנה נמצא כתוב, כי אדון פלוני מוכר לאציל פלמוני אדמה "הסמוכה לבית הקברות היהודי". זאת ועוד, האיזור מכונה עד היום Jewsbury, היינו: קברי ישראל. יש איפוא לדון, אם יש להתייחס אל בית הקברות הזה כאל בית הקברות היהודי. איש לא ערער על כך שיש להתייחס אל המתים כספק יהודים, אך נוצר צורך דחוף להכריע אם מדובר בקביעה וודאית או בספק בלבד, שכן, השלכות רבות נובעות משאלה זו.

לכאורה, זו מחלוקת תנאים בסוגייתנו. גמרתנו מביאה ברייתא העוסקת בשדה שידוע כי היה בה קבר, אך מיקומו נטשטש ונעלם, ולפיכך יש לחשוש לטומאת מת בכל השדה. אם לאחר זמן נמצא קבר בשדה, נחלקו הדעות. לדעת רבי, יש להסיר את החשש מעל פני כל השדה, שכן, הקבר שאבד הוא הקבר שנמצא. ואילו רבן שמעון בן גמליאל טוען, כי הספק לא הוסר, שכן, שמא הקבר שאבד לא נמצא, והקבר שנמצא, קבר אחר הוא, נוסף על זה שנאבד.

מקרה בית הקברות ביורק, זהה לחלוטין, לכאורה, למחלוקת התנאים. ידוע כי ביורק היה בית קברות, אין ידוע היכן. נמצא בית קברות אחד - לדעת רבי, הוא הוא בית הקברות שאבד, ולדעת רבי שמעון בן גמליאל, הדבר ספק.

אולם, הגר"ש וגשל (בירורי הלכה גבעת שאול, י"ד סי' פ', עיי"ש עוד) טען, כי אין לדמות את שני המקרים. שהנה, תחילה עלינו להתבונן, מה טעם רבי שמעון בן גמליאל חושש לקבר נוסף, הלא מלכתחילה היה ידוע על קבר אחד בלבד שאבד בשדה, מהי הסיבה להיווצרות החשש להמצאותו של קבר נוסף. ובכן, מבואר בגמרתנו, כי הסיבה לכך היא, שלאחר שנוכחנו כי בשדה זו נכרה קבר, יש מקום להסתפק שמא נקברו בשדה זו מתים נוספים. נמצאנו למדים, כי הוראתו של רשב"ג תקפה במקרים שבהם קיים חשש סביר שהקבר שנמצא, אינו אותו קבר שנעלם.

ברם, במקרה שלפנינו, אין כל עילה לעורר ספק זה. שכן, דרך הגויים להקבר סמוך לכנסייתם דווקא. וביורק קיים בית קברות נוכרי שכזה. נמצא, שאין חשש סביר כי בנוסף על בית הקברות הנוכרי המוכר, נוכרים נקברו במקומות נוספים בעיר. מעתה, במקרה דנן, גם לדעת רשב"ג, אין להטיל ספק בזהותם של הנקברים שנמצאו [ראוי לציין, כי הלכה זו לא נפסקה ברמב"ם, עיי' הל' טומאת מת פ"ח הל' א', ובספר המפתח, ולפיכך, יש לדון אם הלכה זו תלויה במחלוקת התנאים].

הפרשה הסתיימה בקבורה מכובדת של השלדים שחוללו מקברם. באותו לילה ברק פגע בקתדרלה העתיקה של יורק, וכל האגף העתיק נשרף כליל.

"זכרני בהיותי בברלין, שאלתי לרב מפורסם מן החרדים, מדוע מסר את בנו ללמוד חכמת הרפואה, ולא החליט שיהיה רב. השיב לי, כי בדבר זה הריהו הולך בשטית הרמב"ם שאסור ליהנות מדברי תורה: 'מה אני בחנם אף אתם בחנם'. ואמרתי לו, אם כן אסור אף לקבל שכר רפואה מהיהודים ומה גם לקבל מהם שכר מופרז... והראיתי לו את הדין במפורש ב"ד, וחיזשם של הדברים עוררו ביהר שאת את תמיהתו. **אמנם** כן", מוסיף הגר"ר כ"ץ, "הרמב"ם ז"ל ודאי לא עסק בחכמת הרפואה בשביל פרנסתו, אלא היא היתה בידו אומנות כדי להציל על ידה נפשות רבות, וכשם שהיה מורה לישראל ולעולם כולו, ללימד ואיוון וחקר את כל דיני התורה והחכמה, כן היה מורה ורופא לתחלואי הגוף, כי כל הוראותיו של הרמב"ם היו מכוונים לקראת המטרה העליונה של היהדות, איך להציל את הגוף ואת הנפש של האדם ביחד, שזהו רצון הבורא על פי רוח התורה" חשוב לדעת.

דף כט/א כאשר צוני ה' אלקי מה אני בחנם אף אתם בחנם **גם בארץ ישראל**

אסור ללמד תורה בשכר, כפי שלמדים ממשא רבינו שאמר: "כאשר ציוני ה' אלוכי", ודרשו חז"ל - "מה אני בחנם אף אתם בחנם". **וכי** תאמרו, אמר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, כי הוראה זו יפה ללמים שבהם ניתנה תורה ואבותינו הילכו במדבר. שם ניתן ללמד בחנם, כאשר הלחם יורד מן השמים, המים זורמים ללא הרף מבארה של מרים, והבגדים אינם בלים. ברם, בהגיענו לארץ, יש לרכוש אוכל, לשלם לשוכא המים, ולהזיל ממון על הבגדים, אולי ושמה ניתן ללמד תורה בחנם. ובכן, הפסוק ממשיך "כאשר ציוני ה' אלוכי, לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה". **בטל**, איפוא, המענות, נמוגו הטענות, נותרה ההלכה על תלה ("אזנים לתורה", ואתחנן).

דף כט/א ומנין שאם לא מצא בחנם שילמד בשכר **המצווה - "ללמד בחנם"**

כאמור, אסור לדרוש תשלום על לימוד תורה, אך מי שלא מצא מלמד לבנו בלא שכר, ישלם לו את השכר שהוא דורש, ובלבד שבנו ילמד תורה. **ומה** בדבר "לפני עור"? הרי המשלם למלמד מכשילו בכך, שהרי אסור לו לדרוש תשלום על הלימוד? **בעולם** הישיבות מפורסמת תשובה המיוחסת לילד רך בשנים.

אין כל איסור ללמד תורה בשכר, אלא שמצוות תלמוד תורה היא ללמדה בחנם. כאשר אדם אינו מלמד כלל, או שהוא מלמד תמורת שכר, הרי הוא מבטל את המצווה. נמצא, שהמשלם לו אינו מכשילו כלל, כי אלמלא היה משלם לו, ממילא לא היה מלמד, לפיכך, לא הכשילו במאומה.

הילד שענה תשובה זו, נעקד על קידוש ה' בשואת יהודי אירופה, ביחד עם אמו ואחד עשר אחיו, אשר היו אשתו בניו ובנותיו של הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, מייסד ישיבת פונובז בארץ ישראל.

עילוי נשמת

הר"ר **פנחס נצר** ז"ל

בן יבדלחט"א ר' אברהם צבי שיחי ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, התמסר רבות להקמת והפצת הדף היומי בג'ברלטר נלב"ע בחטף ביום ב' מר חשוון תשס"ח **תנצב"ה**

הנוצח ע"י מערכת "מאורות הדף היומי"

לעילוי נשמת אבי מורי החזן

הר"ר **שבתי בראון** ז"ל

ב"ר עקיבא הלוי ז"ל נלב"ע א' מרחשון תשמ"ז **תנצב"ה**

הנוצח ע"י בנו החזן

הר"ר **יחזקאל בראון** הי"ו - מלבון אוטרליה

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בבל יום אפשר לצאת למסע חדר, מהתחלה. בימים אלו סיימו אלפי למדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומי של 12 שנים: 1. החל את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חרדיים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע עיתים לתורה: למדים כמה דקות וחכים בסיפוק חזני עצום!

חדש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד! נכשיו! 3029*

